

ROSTRA ECONOMICA

INHOUD

	pag.
Redactioneel	1
Jac van Esch	2
Monsieur Jac	2
Faculteitsmededelingen	3
- Seminarium voor Economische Wetenschappen	3
- In memoriam Mej. H. E. A. Breukerman	3
A.I.E.S.E.C. in 1958	3
Economenconferentie 1958	F. Botman 4
De Bezitsvorming	J. L. Schneider 5
Notenkrakersulte	J. C. P. A. van Esch 8
Waarvoor de voorwaarden	R. Snoeker 9
The Struggle for a higher standard of living.....	Y. B. de Wit 12
Ontvangen litteratuur	16
Lijst van geslaagden	16

AMSTELODAMUM

Typt uw scriptie

O.Z. ACHTERBURGWAL 212
T/O OUDEMANHUISPOORT
TELEFOON 43443

P. J. W. Rothert Docent Handelswetenschappen
BIESBOSCHSTRAAT 36 III - AMSTERDAM-Z. - TELEFOON 710941

Repeteert voor:

FINANCIELE REKENKUNDE EN VOORTGEZET BOEKHOUDEN

Opleiding voor praktijkexamen boekhouden.

Nationale _____ Handelsbank n.v.

gevestigd te Amsterdam sinds 1863
Kapitaal en reserves f 66.200.000.—

De Nationale Handelsbank heeft een ervaring van bijna 100 jaar op het gebied van alle nationale en internationale bankzaken. De behartiging van Uw financiële- en handelsbelangen is in goede handen bij de Bank met eigen vestigingen in het buitenland, bij de Bank die verbindingen heeft met correspondenten over de gehele wereld.

Voor nationale en internationale financiering:

Nationale Handelsbank n.v.

gevestigd te Amsterdam sinds 1863

S-GRAVENHAGE - AMSTERDAM - ROTTERDAM

Ontvangen litteratuur

Prof. Mr. J. Valkhoff, De Algemene Maatregel van Bestuur in het Publiekrecht van het Bedrijfsleven. - Tjeenk Willink 1959.

Reeds in een eerdere publicatie kondigde prof. Valkhoff deze brochure aan ¹⁾. De inleiding en het eerste hoofdstuk bevatten de aanmerkelijk uitgewerkte en enigermate omgewerkte stof van een college, gehouden op de Universiteitsdag in 1957.

De Inleiding bestaat uit een beschouwing over de begripsbepaling van de titel van de brochure.

In Hoofdstuk I „Formeel” worden enkele bijzonderheden en merkwaardigheden van formeelstaatsrechtelijke aard besproken. Ter sprake komen het initiatief, de behandeling, de totstandkoming, de wijziging en intrekking en de geldigheidsduur van de Algemene Maatregelen van Bestuur, in het bijzonder als legislatieve produkten en geldingsbron op het gebied van het publiekrecht van het bedrijfsleven. Achtereenvolgens worden de verhouding staat (overheid) — particulier bedrijfsleven

¹⁾ Dit was in de terminologie van prof. O. H. Wawelaar een externe reflectieve ex-ante verwijzingsvoetnoot.

en parlement (wetgever) — Kroon (wetgever) bij de rechtsvorming bezien.

Het tweede en laatste hoofdstuk „Materieel” is gewijd aan de inhoud van de talloze Algemene Maatregelen van Bestuur met algemeen bindende, administratiefrechtelijke voorschriften van overheidswege. Behandeld worden:

- de verplichte inhoud van een AMvB, welke soms bij wet wordt voorgeschreven,
- het bij AMvB regelen van details en bijzondere voorschriften, welke afwijkingen en vrijstellingen van en uitzonderingen op een wettelijke regeling kunnen bevatten,
- de mogelijkheid, dat een AMvB een uitbreiding van wettelijke voorschriften inhoudt,
- overdracht van in de wet gegeven, geregelde of omlinnde bevoegdheden bij of krachtens AMvB,
- dispensatie t.a.v. een wettelijk voorschrift, te regelen bij AMvB,
- het geven van richtlijnen en (algemene) regelen bij AMvB.

Het geheel is, zoals gebruikelijk, rijkelijk voorzien van voorbeelden uit mees-tentijds recente wetten. v. E.

Lijst van geslaagden over de periode 14 maart—8 april 1959

Candidaats-examen

1650	17-3-1959	I. J. Wilkens	1654	24-3-1959	D. Marcus
1651	„	Mej. R. Chabot	1655	„	G. Bresser
1652	„	T. Bakker	1656	„	A. J. D. Blom
1653	„	M. Cohn			

Doctoraal-examen

962	14-3-1959	J. C. P. A. van Esch	964	21-3-1959	A. Hoonakker
963	16-3-1959	J. Gottmer	965	25-3-1959	Mej. S. Weiss

Zojuist verschenen:

Dr. D. HORRINGA,

**LEIDERSCHAP EN ORGANISATIE
IN DE NEDERL. ONDERNEMING**

199 pag., f 16.50

De Academische Boekwinkel

P. H. VERMEULEN n.v.

Grimburgwal 13 t/o 't Binnengasthuis Amsterdam-C.
Tel. 48312 - 41674

Monsieur Jacques

Weer haalt Rotterdam, na Zadkine's geperforeerde, een nieuwe burger binnen; dit keer een geperfectioneerde: „Een man die wat presteerde, een aanwinst voor de stad”, aldus de N.R.C. van 4 april j.l. Zijn naam is Monsieur Jacques. Hij is het type van een succesvolle zakenman en wij denken dan direct: vast een econoom, of zelfs een doctorandus. Het Rotterdamse blad vermeldt niet waar hij vandaan komt. U ziet hier zijn portret. Zou zijn Alma Mater onze Poort kunnen zijn?

Jac van Esch

J. C. P. A. van Esch heeft de Rostra-redactie met medeneming van al zijn voorletters verlaten. Sinds oktober 1957 en vooral sinds hij redactie-secretaris werd heeft hij een groot deel van Rostra's kop gevuld. Ook de rest van het blad ontsnapte niet aan zijn aandacht. Meer dan 1½ jaar heeft hij gezwoegd op een artikel over de Zweedse economie, oorspronkelijk als intree bedoeld. De afwerking schijnt wat vertraagd te zijn, maar ongetwijfeld zal Rostra het nog ontvangen, desnoods bij testamentaire beschikking. Hij had het eigenlijk ook te druk met Rostra om er veel in te kunnen schrijven. Zelfs onder het genot van Mensa-toetjes (desserts!) als Vlaamse kandij-pudding was hij er mee bezig. En toen hij de faculteitskamer op 14 maart j.l. definitief verliet, waren zijn famous first words als doctorandus: „Je krijgt nog copie van mij.” De redactie zou Jac een voorspoedige carrière in de burgermaatschappij willen toewensen, maar kan men tegen een doctorandus in real terms, weldra een gezeten burger, zo maar zeggen Jac?

Foto N.R.C.

Faculteitsmededelingen

SEMINARIUM VOOR ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

De wens die reeds lange tijd in de Faculteit leefde om ook voor de sociale economie een Seminarium in te richten, heeft tot de gedachte geleid het sinds jaren bestaand Seminarium voor Bedrijfs-huishoudkunde om te zetten in een Seminarium met wijdere doelstelling.

Voortaan zal het Seminarium de naam dragen van **Seminarium voor Economische Wetenschappen**.

Het zal bestaan uit een sectie bedrijfs-economie en een sectie sociale economie, waarvan als directeuren zullen optreden de hoogleraren Mey en Van der Schroeff, Delfgaauw en Goedhart.

De sociaal-economische sectie heeft in het vroegere Seminarium voor Bedrijfs-huishoudkunde ruimte ter beschikking gekregen.

De leiding van de bedrijfseconomische sectie — tevens de dagelijkse leiding van de algemene gang van zaken van het Seminarium — berust bij Drs. J. H. Bolland, wetenschappelijk ambtenaar eerste klasse; de werkzaamheden binnen de sociaal-economische sectie zullen onder leiding staan van Drs. A. Heertje, thans wetenschappelijk ambtenaar.

Ofschoon beide secties ieder zelfstandig hun eigen werkzaamheden zullen regelen, is door de boven aangegeven nieuwe structuur van het Seminarium de mogelijkheid geschapen voor gemeenschappelijke arbeid.

IN MEMORIAM MEJUFFROUW H. E. A. BREUKERMAN

Op 5 april overleed na een langdurig ziekbed Mejuffrouw H. E. A. Breukerman, adjunct-assistente van het Seminarium voor Bedrijfs-huishoudkunde.

In de beginperiode van de Faculteit, in 1926, deed Mejuffrouw Breukerman haar intrede op het Seminarium, waarvan zij vrijwel de gehele ontwikkeling in de loop van de jaren heeft medegemaakt.

Met grote toewijding en plichtsbetrachting heeft zij zich daarbij in al die tijd aan haar taak gewijd, waarbij zij steeds grote hulpvaardigheid heeft getoond tegenover studenten en assistenten, waarvan zij generaties heeft zien komen en gaan. De jongere garde zal haar minder hebben gekend dan de afgestudeerden van onze Faculteit, omdat een slepende ziekte haar de laatste jaren een geregelde vervulling van haar taak onmogelijk maakte. Degenen, die haar in functie hebben medegemaakt — directeuren en staf van het Seminarium, de talrijke studerende in deze lange jaren aan onze Faculteit — zullen een aangename herinnering aan haar bewaren.

Bij haar verscheiden willen directeuren van hun dankbaarheid en erkentelijkheid jegens haar nagedachtenis getuigen, voor al hetgeen Mejuffrouw Breukerman in haar lange staat van dienst voor het Seminarium heeft gedaan.

Zij ruste in vrede.

H. J. v. d. S.

A.I.E.S.E.C. in 1958

1. **Overzicht.** Het gematigd pessimisme betreffende de toekomst, waarmee het laatste jaaroverzicht besloot is maar al te zeer terecht gebleken. De AIESEC-activiteiten in het afgelopen jaar werden sterk door de toestand van economische teruggang in Nederland beïnvloed. Hierdoor moest het aantal uitgezonden Amsterdamse studenten achterblijven bij dat van het jaar daarvoor. Dit was temeer jammer, omdat er, voor het eerst in de Amsterdamse AIESEC-geschiedenis, beslist sprake was van een overweldigende belangstelling voor stages in het buitenland van de zijde van de Amsterdamse economische studenten.

2. **Uitzending.** In 1958 werden 36 studenten (vorig jaar 45) in staat gesteld een

stage in het buitenland te verrichten. Te-leurstellend genoeg moest een zelfde aantal worden afgewezen. De 36 studenten, waarvan 25 ingeschreven aan de Universiteit van Amsterdam en 11 aan de Vrije Universiteit verrichtten stages in Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Italië, Oostenrijk, Turkije, de V.S. van Amerika en Zwitserland. Eén van deze stages was een driemaandelijkse baccalaureaatsstage, terwijl van 5 studenten de stages als wetenschappelijk door de Faculteit werden erkend.

De uitwisseling van stage-plaatsen geschiedt normaliter op basis van evenredigheid. Het achterblijven van het totaal aantal uitgezonden studenten werd dan ook veroorzaakt door het feit, dat verschillen-

de bedrijven, die in het verleden steeds bereid waren buitenlandse studenten te ontvangen voor het verrichten van een stage, daartoe niet meer in staat bleken. Van de 39 beschikbare stage-plaatsen in Amsterdam en omstreken gingen 9 verloren. Een zestig-tal uitgezonden schriftelijke verzoeken, persoonlijke bezoeken en de hulp van Hoogleraren en Lectoren deden het totaal gelukkig tot 34 stijgen, een totaal echter, dat, zoals reeds boven vermeld, beslist onvoldoende was.

De uitzending verliep over het algemeen goed; slechts omsprent een jongerejaarsstudent werd van het buitenland een klacht vernomen.

3. **Ontvangst.** Tengevolge van enkele plotselinge afzeggingen hebben slechts 29 (v.j. 39) buitenlandse studenten een stage verricht bij bedrijven en instituten in en rond Amsterdam. Deze studenten kwamen uit België, Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Italië, Nigeria, de V.S. van Amerika, Zweden en Zwitserland. Excursiedagen en wekelijkse bijeenkomsten in het Studentenhotel werden voor deze buitenlandse studenten georganiseerd. De huisvesting leverde het afgelopen jaar minder grote moeilijkheden op, dan in vroegere jaren. Voor twee door het N.O.I.B. *) uitgewisselde Franse studenten werd eveneens onderdak verzorgd, terwijl ook zij in het recreatie-programma meeliepen.

4. **AIESEC-Nederland.** De door het AIESEC-comité vorig jaar begonnen samenwerking met het comité van de Vrije Universiteit is het afgelopen jaar geïntensiveerd. Naar buiten treden beide comités nu onder één naam op, en veel werkzaamheden zijn gecombineerd.

Na een 10-jarig verblijf van het Dageelijks Bestuur van het Nationale Comité der AIESEC in Rotterdam, mocht de hoofdstad per 2 juli 1958 het genoegen smaken het centrale punt van AIESEC-

*) Ned. Opleidingsinstituut voor het Buitenland (Nijenrode).

NEDERLAND te zijn. In dit bestuur hebben momenteel zitting twee studenten ingeschreven aan de Universiteit van Amsterdam en één aan de Vrije Universiteit.

Verscheidene Amsterdamse studenten namen deel aan een AIESEC-Seminar in München van 10 tot 17 augustus, evenals één aan AIESEC-Study-Tour, welke in dezelfde maand werd gehouden in Brussel, ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling aldaar.

5. **Vooruitzichten 1959.** Alhoewel het economische klimaat in Nederland schijnt te verbeteren, ziet het AIESEC-comité de toekomst, voor het aantal uit te zenden studenten betreft, tamelijk pessimistisch naderen. De nog eind 1958 ingezette actie voor verwerving van nieuwe stage-plaatsen bij Nederlandse bedrijven, heeft nog onvoldoende resultaat opgeleverd; berichten van het Rotterdamse zuster-comité spreken echter van opzienbarende winst aan plaatsen in Rotterdam en omstreken.

Een uitbreiding van het aantal wetenschappelijke stages zal worden nagestreefd, waarbij aan Israël wordt gedacht. Het aanbod zal echter niet volledig aan de vraag kunnen voldoen. Het komende jaar zullen in voldoende mate baccalaureaatsstages en in beperkte mate gewone bedrijfsstages beschikbaar zijn. De belangstelling van de zijde der studenten wordt verwacht weer zéér groot te zijn.

Dank zij een subsidie, ontvangen van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging, zullen de kosten voor de studenten van de Universiteit van Amsterdam verlaagd worden, terwijl het „receiving-work“ voor de buitenlandse studenten komende zomer op een internationaal peil kan worden gebracht.

Rest tenslotte Prof. Dr. J. F. Haccoü te danken voor zijn nimmer aflatende belangstelling voor de gang van zaken in het comité, een interesse, welke als een zeer grote steun wordt gevoeld.

Nico C. Visser,
e.t. Pres. AIESEC-comité Amsterdam

Enige kanttekeningen bij de Economienconferentie 1959

De Nederlandse Economische Hogeschool heeft dit jaar nadrukkelijk willen breken met de traditie om economische studenten, teruggetrokken in een afgelegen conferentieoord, te laten discussiëren over strikt wetenschappelijke problemen. Deze traditie had twee gevolgen: een zeer matig bezoek aan de conferentie en

een moeizame discussie, die zich dikwijls bijna uitsluitend ontwikkelde tussen de aanwezige hoogleraren. Dit jaar daarentegen werden wij uitgenodigd om in de directe omgeving van Rotterdam te confereren over een uitgesproken praktisch onderwerp als de Economische aspecten van de grote Nederlandse Havengebieden.

Het programma omvatte een drietal excursies met daarnaast inleidingen door prof. Haccoû en drs. Udink, lector te Rotterdam.

Prof. Haccoû gaf een duidelijke analyse van de economische aspecten van een zeehaven. Deze moet z.i. beschouwd worden als een technische markt, waarbij dan onmiddellijk een onderscheiding te maken is naar de soort van lading, n.l. samengevoegd of gespecialiseerd. Ongeveer parallel hieraan lopen dan de onderscheidingen stukgoed-bulkvervoer en lijnvaart-wilde vaart; een van de belangrijkste oorzaken voor het verschil in karakter tussen de A'damse en R'damse zeehavens. Ook de betekenis van het achterland, de vraag naar retourlading en de havenaccommodatie in de ruimste zin werden in de beschouwing betrokken, die een sterk theoretisch analyserend karakter had. Prof. Haccoû besloot zijn inleiding met enige zeer kritische opmerkingen t.a.v. de Euromarkt, die hij onder meer gevaarlijk noemde voor de binnenlandse afzet van Nederlandse producten, gezien de mogelijke verstoring van het goed georganiseerde Nederlandse distributie-apparaat door buitenlandse dumping. Zijns inziens moet de Nederlandse Regering zich vooral hoeden voor een invoering van een Euromarkt, die niet gekoppeld is aan een vrijhandelszone en voor een teveel aan goed vrouwen op de buurlanden.

Drs Udink behandelde zijn onderwerp (de Ontwikkeling van de Nederlandse Havengebieden) aan de hand van drie havenfuncties: transport-, commerciële en industriële functie. Zijn betoog was sterk historisch georiënteerd en concentreerde zich voornamelijk op de betekenis van Rotterdam en de nieuwe mogelijkheden in verband met het Europoort-project.

Zowel in de discussies als in de inleidingen, met name die van de heer Udink was te dikwijls sprake van een geheel overbodige naijver tussen R'dam en A'dam, welke nog in de hand gewerkt werd door de discussiefeider, die het nodig vond de gestelde vragen onmiddellijk te localiseren naar de universiteit van herkomst.

De excursies, te weten naar het Bouwcentrum, Rotterdamse havens en Verolme DSM (Botlekgebied) gaven een uitstekend beeld van de enorme mogelijkheden in dit havengebied, waarbij vooral is opgevallen de stoutmoedige projectie van de havenuitbreidingen, met name de Botlek en de Europoort. De organisatoren van deze conferentie verdienen alle lof voor hun streven om een geheel nieuw programma te brengen en voor hun uitstekende organisatie van de diverse excursies. Dat desondanks deze conferentie m.i. niet geslaagd te noemen is, moet geweten worden aan de problematiek van een economenconferentie als zodanig. Iedere groep economische studenten heeft een zeer heterogeen karakter en wel om twee redenen: allereerst de verschillen tussen kandidaten en candidandi en op de tweede plaats de terminologische en studie-inrichtingsverschillen tussen de diverse Universiteiten en Hogescholen, die niet onmiddellijk overbrugd kunnen worden. Hierdoor is het nagenoeg onmogelijk een wetenschappelijke conferentie te organiseren waaraan door **brede** groepen studenten daadwerkelijk deelgenomen kan worden. De tweede mogelijkheid — welke de organisatoren kennelijk op het oog hadden — is een conferentie, zonder strikt wetenschappelijk karakter, met het doel de Nederlandse economische studenten nader tot elkaar te brengen. Ook als zodanig is deze economen-conferentie helaas niet ten volle geslaagd, hetgeen te verklaren is uit de onmogelijkheid om op het conferentieoord plezierig bijeen te zijn en uit de merkwaardige samenstelling van het grote aantal deelnemers (A'dam: 23 vnl. kandidaten; Tilburg: 38 vnl. tweedejaars; Groningen, V.U. en R'dam: minderheidsgroepen vnl. kandidaten).

Tot slot een suggestie: het verdient misschien aanbeveling vooraf aan de deelnemers een samenvatting van enkele punten uit de inleidingen met eventueel literatuurverwijzingen toe te zenden teneinde een discussie mogelijk te maken die meer is dan het louter stellen van enkele vragen.

F. Botman

De bezitsvorming

De sinds enige tijd in politicis gepropageerde gedachte der „bezitsvorming“ heeft stellig een specifiek politieke, economische en sociale inhoud, maar even zeker is, dat deze tot op heden onvolgende scherp aan de dag is getreden. De gesuggereerde voorstellen zullen naar

doelstellingen en openlijke motivering (hetgeen niet hetzelfde is) alsmede naar de bruikbaarheid ervan, die door de kosten, de verdelingseffecten, de prioriteit en de omvang der geïnduceerde beleggingen wordt bepaald, nader moeten worden onderzocht. Het gaat blijkbaar om drie din-

gen: het uitlokken van additionele besparingen, het vinden van nieuwe spaar- en beleggingsvormen en een grotere spreiding daarvan. Daarbij worden, al dan niet in combinatie o.m. genoemd: premiëring van „gewoon” sparen, faciliteiten voor het bedrijfssparen, het jeugdsparen, algemene belastingmaatregelen, kleine aandeelcoupons en verkoop van aandelen in staatsbezit, bedrijfsmedebezit, de eigen woning en dergelijke.

Als deze plannen die „de grote massa”, „de arbeiders”, „de lagere inkomenstrекkers” beogen te dienen, begint men aan het verkeerde eind. Er zijn vele, meer gebruikelijke vormen van bezit, die voor deze volksgroepen aantrekkelijker en belangrijker zijn. Wat „de arbeider” — ruim genomen — in de eerste plaats nodig heeft, zijn — behalve een woonbaar huurhuis — een behoorlijke inboedel, een zeker bezit aan duurzame consumptiegoederen, een sommetje op de spaarbank, onderwijsmogelijkheden, sociale en particuliere verzekerings- alsmede pensioenrechten en een grote aantal hem ten goede komende overheidsvoorzieningen. Tegen de tijd, dat dat alles er is, kunnen we verder zien.

Wat hier genoemd is, brengt dagelijks comfort en zekerheid voor de toekomst. De sociale verzekeringen compenseren daarbij, op de grondslag van gemeenschapszin, individueel onvermogen en vormen een onderbouw voor aanvullende particuliere voorzieningen. Het tegoed bij de spaarbank dient voor de financiering van grote aankopen en het opvangen van calamiteiten; het kan daartoe onmiddellijk worden opgenomen, levert geen koersrisico op (hetgeen met name bij plotse linge gedwongen liquidering van belang is) en vraagt weinig beheersdaden. Het is duidelijk dat een stijging en een betere verdeling der inkomens (incl. sociale voorzieningen) de belangrijkste weg bepalen, waarlangs een en ander kan worden bereikt.

Tegen de tijd, dat het kopen van aandelen binnen de gezichtskring gaat vallen, kan dan nader worden overwogen of het samenstellen en het beheer der portefeuilles, eventuele koersverliezen, de kosten en moeite van het liquide maken en de schommelingen in inkomen geen overwegende nadelen vormen. Koersverliezen zullen met name optreden indien de spreiding van het aandelenbezit tijdens een hausse tot stand komt; dit is veelal het geval omdat dan de mogelijkheden het beste liggen en het verlangen naar winstdeling in deze vorm het sterkst leeft. Behalve de teleurstelling en wrevel bij koers- en dividenddalingen is bij vermogensvorming via winstdeling nog meer in het geding: de vraag nl. of men geleide, uniforme loonstijgingen dan wel gediffe-

rentiërende beloningen wenst. Moet de hogere productiviteit aan het kapitaal of aan de arbeid worden toegerekend en ook uitgekeerd, komt prijsdifferentiatie op een onvolkomen inkoopmarkt de optimale allocatie ten goede, wat denkt men van het cumulatieve effect? Worden eventuele medezeggenschapsverwachtingen niet teleurgesteld, nu ook de „gewone” aandeelhouders al weinig meer te zeggen hebben? Deze vragen — en er zullen hieronder nog een aantal volgen — zijn in de bezitsvormingspropaganda in onvoldoende mate beantwoord of zelfs maar gesteld.

En het eigen huisje? Wel niemand zal tegenwoordig de indruk hebben, dat dit een onbezorgd bezit is. Ook laten de bouwkosten, zoals zij nu liggen, ruimschoots kansen open op latere prijsdalingen. De beheerslasten zijn aanzienlijk, de mobiliteit wordt belemmerd. Lééft het verlangen naar een eigen woning wel algemeen?

Veel van het aanbevolene beoogt de overheid op kosten te jagen of belastingconcessies af te dwingen. Onderkend moet worden, dat hier somtijds het politieke verlangen meespeelt, de overheid te beknibbelen. De perceptiekosten van de additionele besparingen komen hoog te liggen (bijv. bij bedrijfsspaarregelingen; gedetailleerde regelingen zijn nodig, bijv. indien voor een besparing een zekere minimumtermijn vereist wordt. Aan het additionele karakter wordt bovendien afbreuk gedaan indien verschuivingen optreden: hoevele ouders financieren het jeugdsparen?

Dwars door de al dan niet sociale overwegingen heen wordt bijna bij voortduring als doelstelling ook een vergroting van de nationale spaarquote genoemd. Deze macro-economische norm en de andere denkbare overwegingen moeten wel uit-eengehouden worden.

De particuliere besparingen uit de hogere inkomens zijn niet de enige belangrijke bron van besparingen. Daarnaast zijn er de sinds 1945 zeer belangrijke interne financiering van het bedrijfsleven, het institutionele sparen via de pensioen- en verzekeringsfondsen en de besparingen in de overheidsfeer. De institutionele beleggers brengen enorme en structureel toenemende, door „de grote massa” verrichte besparingen aan de markt. Verzekeringsspreiding, doelsparen en een toenemende bijdrage aan de nationale spaarquote gaan zinvol hand in hand. Mogelijk is, dat daarbij het vraagstuk van de transformatie in risicodragend vermogen nog eens opnieuw actueel wordt. Verschillende ontwikkelingen en maatregelen zullen dit zo nodig verwezenlijken.

Tezamen heeft een en ander onze

volkshuishouding reeds dicht bij de beoemde 20 % gebracht, die veelal als norm wordt gesteld. Wat is echter de waarde van dat getal? De absolute noodzaak het te bereiken zal wel nooit gecaluleerd kunnen worden. Een norm moet er echter zijn en na de nodige nadere argumentatie te hebben vernomen zou men zich bij een streefgetal van deze orde kunnen neerleggen. Indien daarbij maar niet uit het oog wordt verloren, dat niet alleen investeringen de productiviteit vergroten en dat er niet alleen een „fiscaal klimaat“ bestaat, maar ook sociale factoren, de arbeidsvrede en de opbouw van de infrastructuur een rol spelen. Voorts kunnen ook de onderwijsuitgaven als investeringen worden beschouwd, al vallen zij buiten de quotaberekeningen. Het onderwijs heeft niet alleen een productiviteitsbevorderend aspect: de spreiding ervan wordt bevorderd door een gelijkmatiger inkomensverdeling, anderzijds bevordert zij deze op haar beurt. Men late de overheid dus ruimte voor investeringen op dit punt (scholen, beurzen of gedifferentieerde studietoelagen, gratis onderwijs) en somtijds ook voor besparingen (overschotten op de gewone dienst) ten behoeve van andere investeringen, zonder alleen op de particuliere besparingen, beleggingen en investeringen te letten.

Bij de welvaartsbevordering moet niet alleen acht worden geslagen op de door investeringen bevorderde groei van het nationale inkomen (waartoe bijv. investeringen in de woningbouw een geringere bijdrage leveren dan andere), maar ook op de welvaartbevorderende werking van een betere verdeling (omdat buiten de economie de interpersonele nutsvergelijking even onvermijdelijk als bruikbaar is), het relatieve welvaartsbegrip, de sociale welvaartsfunctie en immateriële vormen van welvaart als sociale zekerheid en, alweer, de waarde van genoten of aan eigen kinderen verschaft onderwijs: ook dit is bezit! Er zullen kortom zwaarwegende macro-economische overwegingen ter tafel moeten komen, eer maatregelen, die niet alleen de particuliere besparingen maar ook de ongelijkheid bevorderen, acceptabel zijn. Van doorslaggevend belang is hierbij in hoeverre de premies **onlust** dan wel **onvermogen** tot sparen zouden moeten neutraliseren. In het laatste geval is het resultaat uit verdelingsoogpunt ongunstig.

Indien de nationale quote in ernstige mate bij de norm achterblijft, valt te stellen, dat veel van het bovenstaande aan betekenis inboet. De besparingen moeten dan bijna coute que coute omhoog, ongeacht de kosten en het optreden van ongewenste of ongelijk verdeelde vormen van bezit. Men wijst daarbij op het verschil in spaarquote tussen de verschillende

inkomensklassen en trekt de conclusie dat een meer ongelijke inkomensverdeling zowel een prikkel tot arbeid als een mogelijkheid tot grotere particuliere besparingen schept. Men houde zich echter voor ogen, dat in het geval van een inkomensherverdeling de **marginale** spaarquoten moeten worden vergeleken, hetgeen wel eens tot een afwijking van de gebruikelijke conclusies zou kunnen leiden, terwijl reeds de algemene stijging van het nationale en dus van het gemiddelde inkomen een tendens tot stijging van de nationale quote in het leven roept. Wil men deze verder vergroten dan staan bovendien nog andere wegen open.

Het kunstmatig stimuleren van besparingen schept een opzettelijke afwijking tussen individuele en maatschappelijke opbrengsten. Het beïnvloeden van de rentevoet door een al dan niet „konforme“ politiek (bijv. niet-inflatoire vormen van goedkoopgeldpolitiek, interne financiering bij overheid en bedrijfsleven) is niet altijd verwerpelijk. Maar zijn verdere verwringingen de eerstaangewezen middelen? Het blijft trouwens een tamelijk periferisch gepruts gelet de veel grotere schommelingen, die andere componenten van de nationale besparingen ondergaan. Groot is de invloed van de waardedaling van het geld; laat men beginnen het Fishereffect op de vereiste rentevoet te elimineren. Aanzienlijke schommelingen — de recente ervaringen leren het weer — zijn het gevolg van de conjunctuurbeweging. Het voorkomen van een overspanning als in 1956 verhindert een daling van de spaarquote zoals toen optrad. Het verloop van het kapitaalverkeer met het buitenland beïnvloedt de ruimte op de binnenlandse kapitaalmarkt ten eerste. De mate, waarin deze voor buitenlandse emissies of aanden verkopen openstaat, heeft meer betekenis dan tien uit tien jaar studie resulterende, gecompliceerde spaaracties. Ook de lopende rekening van de betalingsbalans is van grote betekenis. Omvangrijke overschotten vergroten de binnenlandse liquiditeit en laten via de geldmarkt de kapitaalmarkt bepaald niet onberoerd. Tenslotte zij opgemerkt, dat in Nederland het kapitaaldekkingstelsel het met betrekking tot de sociale verzekeringen tegen het omslagstelsel o.m. heeft afgelegd op grond van de vrees voor een te grote nationale spaarquote!

Bij de actie voor „bezitsvorming“ wordt bij voortdurende gewezen op het **verantwoordelijkheidsbesef**, dat door de aanbevolen stimulering van de particuliere vermogensvorming zou worden gekweekt. Voor zover het werkelijk de **premies** zijn, die de zekerheid scheppende investeringen en beleggingen induceren, valt dit niet onmiddellijk in te zien. Voorts getuigt het evenzeer van verantwoordelijkheids-

befes tegenover eigen gezin en toekomst (en tegenover de gemeenschap, die anders te hulp moet komen) indien men zich behoorlijk verzekert en pensioenrechten bijeenpaart. En de sociale verzekeringswetgeving berust mede op een, nog wel zo waardevol, **sociaal** verantwoordelijkheidsbesef. Dat deze, naast de nivellerende en de vele overheidsvoorzieningen, de mens verantwoordelijkheid ontnaemt, is nauwelijks waar en overigens irrelevant. Verantwoordelijkheden blijft een ieder in talloze opzichten dragen; ten behoeve van het verantwoordelijkheidsbesef late men dus geen wantoestanden in stand. Bovendien bestaat naast onwil tot het zelf-dragen en zelf-zorgen ook het onvermogen; het is alleen mogelijk iemand een last af te nemen, die hij zelf dragen kon, indien dit laatste het geval was. De „bezitsvorming“, zoals zij wordt voorgesteld, is dus niet alleen macro-economisch bezien onbelangrijk en wellicht overbodig, uit een verdelingsoogpunt somtijds averechts, uit een oogpunt van samenstelling van het bezit verkeerd gericht en qua kosten ondoelmatig, maar ook als uiting van verantwoordelijkheidsbesef een

dubieuze en vervangbare luxe. Voorts beïnvloedt zij slechts in enkele van haar verschijningsvormen hoe, hoeveel en door wie geïnvesteerd zal worden (eigen huis); in andere blijft dit bij het oude (de vervanging van orgaaneigendom door arbeidersaandelen bij de interne financiering). Als nivellerende kracht in de vermogensverdeling heeft zij waarde, maar zijn ook de conventionele vormen van belang alsmede met name de primaire en secundaire inkomensverdeling en -vererving, het medebezit van de institutionele beleggingen, de toeneming van de zgn. orgaaneigendom en het gemeenschapsbezit.

Of en in welke mate en vorm de bezitsvorming zal worden verwezenlijkt hangt af van allesbehalve „wertfreie“ overwegingen, die ook in het bovenstaande hun onvermijdelijke rol spelen. Een uitgebreide economische argumentatie, waarvan dit betoog slechts een aantal elementen heeft opgesomd, moet daarvoor echter het kader vormen; hieraan heeft het voorsnog pijnlijk duidelijk ontbroken.

J. L. Schneider.

Notenkrakersuite

QUI CASSE PAYE

WIE KRAAKT BRAAKT

Redacteur Szász is zo welwillend geweest, van de oratie van prof. Wawelaar een verslag te maken. Zijn gedegenheid kennende neem ik aan, dat het weergegeven een beknopt doch geen beknot beeld geeft van de uitgesproken rede.

Deze oratie is een origineel begin van een nieuwe deelwetenschap en van een nieuwe leerstoel. En omdat de theorie der voetzoekers en citalogie pas in zijn kinderschoenen staat, is het nog mogelijk critische beschouwingen te leveren zonder gevestigde tradities omver of heilige huisjes in te trappen.

Hieronder volgen enkele opmerkingen over zijn uitwerking der voetnotenkunde.

Wawelaar ziet het doel van de voetnoot als het criterium. Mits men dit in engere zin interpreteert kan ik daar vrede mee hebben.

Dit criterium hanterend onderscheidt hij 6 soorten voetnoten. Daarbij merkt hij op, dat de grenzen niet scherp kunnen worden afgebakend. Zodoende wekt hij de indruk, de opsomming limitatief te zien. En hiertegen richt ik mij in volle lengte.

Wawelaar heeft de volgende soorten voetnoten over het hoofd gezien:

- 7) Anticipatievoetnoten; op een uitvoerige behandeling wordt vooruit gelopen door de conclusie nu reeds te verklappen.
- 8) Afleidingsvoetnoten (vluchtvoetnoten); wanneer de schrijver er zelf niet uitkomt, zet hij in een voetnoot „Hierover komen wij nog te spreken“ ofwel kortweg „zie hieronder“. Zoals men op een zeker schoeisel kan aanvoelen, wordt op de behandelde materie niet meer teruggekomen.

Voor al in de zgn. „Romantische School“ werd van de afleidingsvoetnoot veelvuldig gebruik gemaakt. Zoals bekend is, kwam deze School in de vorige eeuw in Duitsland tot grote bloei. Zij berustte op een vergissing: de identificatie van vermeende subjectieve nuttigheid en genot (dansen op het Wener Congres, losse zeden na vele langdurige oorlogen).

Ik geef de voorkeur aan de term „afleidingsvoetnoot“ boven „vluchtvoetnoot“ omdat de laatste benaming een laffe bij-smaak bij de lezer achterlaat, zonder dat dit altijd bij de auteur heeft voorgezeten. In de Romantische School bv. kwam het nogal eens voor, dat een econoom tijdens

het schrijven vol schoot, in tranen uitbarstte en daarna niet meer verder kon werken. De afleidingsvoetnoot bracht hem dan redding. Soms betreurt men het bij het lezen van werk van nog levende economen, dat een dergelijke onverwachte afbreking van het betoog uit de mode is geraakt.

Terminologie

Het is jammer, dat Wawelaar in zijn jonge wetenschap gebruik maakt van onederlandse termen, die in andere takken van wetenschappen een verdord bestaan leiden. Waarom niet gesproken van „buitenboordvoetnoten” i.p.v. „externe voet-

noten”. Deze kunnen worden onderscheiden in „terugkaatsende” (i.p.v. reflectieve) en „niet-terugkaatsende” (i.p.v. niet-reflectieve). Voor ex-post en ex-ante heb ik nog geen nederlands synoniem gevonden.

Reclame

Wawelaar veroordeelt de externe reflectieve ex-post voetnoot, omdat een auteur op deze wijze zijn gehele oeuvre beleefd kan aanbevelen. Hij is dus tegen reclame in de wetenschap. Hoe vreemd doet het aan, dat hijzelf in onze steervolle Aulia tijdens zijn oratie reclame maakt voor Droste. Aandelen Droste stegen op 29 februari met 23½ punt tot 165¼. FOEI!

J. C. P. A. van Esch

Waarvoor de Voorwaarden.

Wordt een fonds toegelaten tot de notering, dan wordt het opgenomen in de **Prijscourant** van de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam. De opening bewijst, dat ten aanzien van het fonds is voldaan aan de voorschriften, welke dienaangaande door de Vereeniging worden gesteld en dat de handel daarin plaatsvindt volgens de reglementen van de Vereeniging. Door het stellen van voorwaarden, opgenomen in het fondsenreglement*), worden waarborgen geboden voor de leden van de Vereeniging en het belegend publiek.

Voor het publiek dient de notering met de publikatie daarvan ter informatie voor aan- of verkoop en ter controle over de koers, die het voor een effect heeft betaald of ontvangen.

De Prijscourant bestaat uit drie delen. Op de eerste pagina staan de **aktieve** fondsen, waarvan een notering in zeven tijdvakken is opgenomen, in het tweede deel vindt men de koersen van obligaties en in het derde van aandelen, e.d.

Men kan een onderscheid maken in Rubriek I en Rubriek II. De notering onder de eerste is als de normale te beschouwen.

Behandeld zullen worden de voorwaarden, welke gelden voor opname onder Rubriek I, derde deel van de Prijscourant. Dit geschiedt aan de hand van een onderscheiding der reglementen in drieën, t.w.:

a. die welke een materiëel vereiste inhouden;

- b. die welke een formeel vereiste inhouden;
- c. de ontsnappingsvoorwaarden.

Die, welke een materiëel vereiste inhouden

Als waarborg voor een regelmatige omzet-grondslag geldt de eis van een minimum-effektief-geplaatst-kapitaal ad **f 500.000,—**, met dien verstande, dat ook de nominale waarde minstens f 500.000,— is.

Het fonds wordt na aanvraag in de voorlopige notering opgenomen. Het bestuur stelt ter zake van de ingekomen aanvraag een onderzoek in met inachtneming van de eventueel ingebrachte bezwaren. Onderzocht wordt onder meer, of het aandelenkapitaal met voldoende spreiding is geplaatst en of voldoende handel in het fonds ter beurze plaatsvindt, dus of het voldoende **fungibel** is.

Naarmate de koepures van de aandelen kleiner en naarmate het geplaatste bedrag groter is, zal de spreidingskans groter en de handel levendiger zijn. Uit dit laatste volgt, waarom de Vereeniging een **minimum** effectief en nominaal bedrag voorschrijft, dat geplaatst moet zijn. Dat dit minimum niet verhoogd is, evenredig met de koopkrachtdaling van de gulden sedert het tot stand komen van deze regel is te verklaren uit de rol, die het **aantal** koepures van een fonds speelt. (Hoe kleiner koepures bij emissie hoe meer verschillende inschrijvers, dus hoe meer spreiding bij de toewijzing).

Als tweede materiëel vereiste is aan te merken dat van storting van een bepaald bedrag bij aanvraag als **behandelingskosten** (f 250,— en bij een verder gedeelte f 150,—) en een vergoeding voor noteringskosten (0,6 pro mille voor aandelen, over het nominaal bedrag gerekend). Men

*) Den 4den Januari 1877 werd het „Reglement voor den Nootering” vastgesteld. Dit was een jaar na oprichting van de Vereeniging.

kan dit ook als formeel vereist zien, daar deze vergoedingen de kosten niet dekken, die het Dagelijks Bestuur maakt bij haar onderzoek. Het grootste deel daarvan wordt bestreden uit de gelden, die betaald moeten worden voor het lidmaatschap van de Vereeniging.

Die welke een formeel vereiste inhouden

Natuurlijk moeten enige formaliteiten worden verricht, die als zodanig niets te maken hebben met de goed te keuren voorwaarden, waaronder het fonds wordt opgenomen, zoals het aantal ondertekenaars, de schriftelijke indiening, etc., wat wel juridisch, maar economisch geen direkte gevolgen heeft. Het betreft immers de voorwaarden, waaronder de zuiverheid van de handel ter effectenbeurze is gewaarborgd. Slechts eenmaal behoeft aan deze vormvereisten voldaan te worden. Daarna niet meer. Aan de materiële vereisten moet blijvend zijn voldaan, ook na opnemng. Zo moet men ieder jaar weer een vergoeding betalen.

Weliswaar wordt een fonds niet uit de notering genomen, wanneer haar effectieve of nominale totaalwaarde beneden de f 500.000,— komt (zoals b.v. bij obligaties het geval is na uitloting) — slechts aflossing, konversie en likwidatie doen fondsen verdwijnen — maar menigeeen beschouwt dit als een euvel. Voor deze zienswijze pleiten inderdaad verscheidene argumenten, waarvan men als zwaarstwegende wel kan zien, dat de handel minder levendig wordt.

Het spreekt vanzelf, dat de aanvraag **schriftelijk** moet worden ingediend. Anders zou licht onenigheid kunnen ontstaan.

Het bedrijf moet een **prospektus** uitgeven. Dit geeft de beleggers en de leden kijk op de merites van het fonds en zal daardoor de handel kunnen verlevendigen en de spreiding bevorderen.

Ook op andere wijze heeft de Vereeniging nog eisen gesteld ter voorlichting en bescherming van het beleggend publiek. Zo moeten tussen de eerste dag, waarop het prospektus verkrijgbaar wordt en de dag van inschrijving minstens **twee beursdagen** gelegen zijn. De inschrijving moet te Amsterdam worden opengesteld en moet plaatsvinden op tenminste een dag van 9 uur des morgens tot vier uur des middags. De dag van inschrijving mag slechts op een beursdag vallen, e.d.

Het prospektus moet **ondertekend** zijn door de emittenten, die in moeten staan voor de juistheid en door een lid van de „Organisatie“¹⁾, wiens handtekening een echtheidsmerk vormt.

De aanvraag moet altijd geschieden door een van de leden van de Vereeni-

ging. Deze zal hiertoe niet overgaan dan nadat hij zich overtuigd heeft van de deugdelijkheid van het fonds en de juistheid der gegevens. Het komt daarom praktisch nooit voor, dat een aanvraag afgewezen wordt. Ook al omdat weigering van opnemng in de notering ter beurze in de regel betekent, de onmogelijkheid om geld in Nederland op te nemen, zal men zich vooraf wel degelijk rekenschap geven van de aanvraag.

Nadat de aanvraag is ingediend kunnen bezwaren worden kenbaar gemaakt, echter alleen door Vereenigingsleden en wel binnen 8 dagen. Deze worden op hun gegrondheid onderzocht en bij de aanvraagbehandeling in beschouwing genomen. De mogelijkheid van misleiding wordt hierdoor wel geheel uitgesloten. In onze eeuw is er dan ook van fraude op dit gebied geen sprake geweest.

Bij de aanvraag moet een stuk worden overgelegd, een **lap**, waarop deze betrekking heeft. Hierop staan de voorwaarden aangegeven, zoals de belegger in het fonds die leert kennen. Deze worden uiteraard getoetst aan de verklaringen en gegevens, die mede worden overgelegd.

Ten overvloede is in het fondsenreglement vastgelegd, dat de aanvragers verplicht zijn aan het Dagelijks Bestuur alle inlichtingen te verstrekken, waarover het D.B. meent te moeten beschikken om zich een oordeel te kunnen vormen omtrent de toewijzing en omtrent de handelingen, welke bij de inschrijving of de toewijzing of de uitgifte hebben plaatsgevonden. Het bestuur zal zich vergewissen of het effect op rechtmatige wijze is tot stand gekomen, of het is overeenkomstig de voorwaarden en gegevens, die in het prospektus zijn neergelegd en of het fonds na eventuele noteringsopname aan de beurs verhandeld wordt of zal worden.

De ontsnapingsvoorwaarden

Het Dagelijks Bestuur kan ontheffing verlenen van bepaalde vereisten, zoals t.a.v. de over te leggen stukken bij aanvraag. Zulke bepalingen vindt men op diverse plaatsen in het fondsenreglement. Van dergelijke bevoegdheden wordt zelden gebruik gemaakt. Zij vormen meer een juridische vervolmaking dan een noodzakelijke bepaling.

Ook tegen de wil van de vennootschap kan een fonds in de notering worden opgenomen.

Behalve het beursbestuur kan de Minister van Financiën beslissen over opnemng in de notering van door hem aangewezen fondsen. In de praktijk aanvaardt de minister het advies van het bestuur.

Weigering

Zelfs als een fonds aan de vereisten voldoet kan opnemng geweigerd worden, zelfs zonder opgaaf van reden. Dit is een

¹⁾ Organisatie voor het effectenbedrijf in Nederland.

Regelmatige passagiersdienst tussen
ROTTERDAM, LE HAVRE, SOUTHAMPTON,
COBH (Ierland) en NEW YORK
met geregelde afvaarten naar CANADA

Holland-Amerika Lijn
"It's good to be on a well-run ship"

Organisatie, Administratie en Controle van Hypotheekbanken

door

B. HUETING en **A. SANDERS**

herzien door

B. HUETING en **W. VAN BORK**

accountants

leden van het Nederlands Instituut van Accountants

geb. f. 11.50 (tweede druk)

Deze uitgave is thans geheel herzien en waar nodig op de hoogte van de tijd gebracht.

Een uitvoerig prospectus zenden wij U gaarne toe

J. Muusses, Purmerend

levering ook via de boekhandel

zelden voorkomend geval. Opname wordt geweigerd:

- a. Als in het prospectus of in het in art. 4 van het fondsenreglement vermelde verslag onvolledige gegevens zijn opgenomen en deze niet op de juiste wijze aangevuld of toegelicht zijn.
- b. Als bij inschrijving niet minstens op een dag van 9 uur 's morgens tot 4 uur 's middags gelegenheid tot inschrijving is gegeven.
- c. Als er bij de inschrijving, toewijzing of introductie ter beurze onfaire handelingen hebben plaatsgevonden.
- d. Als de vennootschap eerder aange-gane vermogensrechtelijke verplichtingen niet is nagekomen.

Een tweede aanvraag voor hetzelfde fonds kan pas na tenminste zes maanden worden ingediend.

Dat de betekenis van de notering sinds de verschijning van de eerste „Prijscourant der Effecten“ aanzienlijk is toegenomen, blijkt wel uit het aantal fondsen, dat officieel is genoteerd en circa 2300 bedraagt. Dit aantal neemt ieder jaar toe. Van het aantal aandelenemissies, die groter zijn dan f 500.000,— en niet een ver-groting betekenen van het reeds bestaande aandelenkapitaal, wordt voor meer dan 90 % notering aangevraagd.

De gezamenlijke waarde, waarvoor de genoteerde fondsen opgenomen waren in de Prijscourant, tonen eens te meer de betekenis, die gehecht moet worden aan de notering. Volgens een opgave van het C.B.S. bedroeg de effectieve waarde van de gewone aandelen van Nederlandse ondernemingen medio 1957 totaal f 20.683 miljoen, terwijl het nominaal bedrag der ter beurze genoteerde obligaties ca. 11,5 miljard gulden bedroeg.

Geraadpleegde literatuur:

- S. Brouwer: Beurs en Effectenhandel, Amsterdam 1955.
- M. F. J. Smith: Tijdaffaires in Effecten, 's-Gravenhage 1919.
- Dr. Ludger Brenninkmeyer, Berlin 1920: Die Amsterdamer Effektenbörse.
- N. J. Polak: Ec. Hist. Jaarb.: Het Noote-ringsvraagstuk aan de Amsterdamsche Effectenbeurs in de eerste helft der 19e eeuw, 1924.
- J. C. Brezet: E.S.B.: Noteringsvraagstuk-ken op de Amsterdamsche Effekten-beurs, Mei 1954.
- Fondsenreglement:
Prospectus: Beurzen van Amsterdam.
De Amsterdamsche Effectenbeurs.
- J. C. Brezet: De Huidige Positie van het aandeel als beleggingsobject, intree-rede Rotterdam.

R. Snoeker

The struggle for a higher standard of living ¹⁾

Gelijk elke geboorte is ook die van een boek een blijde gebeurtenis. Het is een resultaat van 's mens scheppend vermogen. Indien dan nog de keuze van het onderwerp, uit vele gezichtspunten bezien, prijzenswaardig is, mogen we, afgezien van de wijze van behandeling, de verschijning toejuichen. Van twee gezichtspunten uit zal ik in het navolgende de inhoud nader beschouwen. In de eerste plaats het economisch wetenschappelijke (voorzover kennis en inzicht van een student dat mogelijk maakt) en in de tweede het algemeen maatschappelijke, het voorlichtende. Rekening houdend met het feit dat dit boek aanvankelijk in weinig afwijkende vorm in het Nederlands als proefschrift, aan onze faculteit verdedigd, is verschenen, is het niet een onvermengd

bewijs van bewondering dat de conclusie zal zijn dat het algemeen voorlichtende belang van dit werk het wetenschappelijke ervan overtreft. Hiermee rechtvaardig ik de beschouwing vanuit de twee gezichtspunten.

Het probleem van de onderontwikkelde gebieden wil ik eerst kort stellen. Tot voor enkele eeuwen leefden de mensen in de gehele wereld met een statische conceptie van het leven en de levensomstandigheden. Kennisneming van uiteenlopende cultuurpatronen voert makkelijk tot dit inzicht. Dat een veelbelovende zoon het goede leven van een goede vader zou imiteren was een ideaal en dat men dit mogelijk achtte wierspiegelt het vertrouwen in de onveranderlijke continuïteit van het bestaande. Dit geloof bracht mede dat het dynamische begrip vooruitgang ten aanzien van welvaart, ontplooiing van de menselijke geest, gezondheid, e.d. onbekend was. Als vanzelfsprekend gold het om ramp en tegenspoed zoveel mogelijk te bestrijden en te voorkomen. Daarnaast stond echter niet een duidelijk actief stre-

1) "The struggle for a higher standard of living" by W. Brand, professor University of Leyden. - The free press, Glencoe, Illinois/W. van Hoeve Ltd.; The Hague and Bandung. 1958. 438 blz.

ven naar beter, langer en intensiever leven. Het bereiken van voorheen tevredenstellende resultaten was het doel. Hier was ook de opvoeding van de jongste generaties op gericht. Een ideaal-type van het menselijk bestaan stelde men zich wel voor, echter niet in het toekomstige aardse leven van de komende generaties als gevolg van een ontwikkelingsproces, doch in „het leven na de dood”. Niettemin waren er elementen van vooruitgang, voornamelijk te danken aan incidentele omstandigheden. Gevolgen van bewust en strevend menselijk handelen waren dit i.h.a. zeker niet.

Het grootste gedeelte van de mensheid leeft ook heden nog volgens het boven-geschetste patroon. Maar dit is belangrijk gewijzigd voor het andere, geografisch bepaalde, deel van de mensheid. Met de term „het Westen” is dit deel voldoende duidelijk aangegeven; het andere noem ik dan „het Oosten”²⁾. Het wereldbeeld en de levensopvattingen zoals die zich aan de Westerling voordoen is ons uit ervaring bekend. De verschillen met het Oosten zijn, dit is eenvoudig te constateren, talrijk en diepgaand, maar met nadruk wil ik er op wijzen dat de sporen van het oude (tevens Oosterse) patroon in het Westen zonder moeite en veelvuldig zijn terug te vinden. Deze grote verschillen zijn oorzaak van sterke spanningen als de twee levenssferen elkaar ontmoeten en dit is te meer het geval omdat de ene (de Westerse) door individuen uit beide veelal superieur geacht wordt. Met het groter worden van de verschillen nemen de spanningen toe en deze kunnen, zoals zich laat aanzien, tot desastreus gevolgen leiden, zowel voor het Oosten als voor het Westen. De eenheid van het mensdom vraagt daarom voor het aldus ontstane probleem om een oplossing, waaraan het Oosten en het Westen elk, maar gemeenschappelijk, dienen bij te dragen.

Eén van de grote verschillen betreft de welvaart zoals die „in economicis” wordt opgevat. De welvaart in het Oosten is zeer gering in vergelijking met die in het Westen en het ligt voor de hand te trachten om dit nog steeds groter wordende verschil op te heffen door een zo snel mogelijke verhoging van het welvaartsniveau in het Oosten. De wijze waarop dit zal moeten geschieden schept een probleem dat een zeer belangrijk onderdeel vormt van het gehele, complexe, probleem en het bestuderen daarvan is een noodzakelijke en m.i. boeiende bezigheid.

Deze studie van de zogenaamde groei- of ontwikkelingseconomie of de economie

van de onderontwikkelde gebieden staat nog in de kinderschoenen en is een moeilijke, o.a. omdat hierbij vermoedelijk meer dan bij de bestudering van het mechanisme van het economisch leven, waar de economische wetenschap zich in de laatste eeuw vooral op geconcentreerd heeft, de niet-economische aspecten van het ingewikkelde menselijke handelen mede in beschouwing moeten worden genomen. Dit houdt dus in dat een nauwe samenwerking met beoefenaars van andere wetenschappen moet plaats vinden. Een andere moeilijkheid is dat men weliswaar de ontwikkeling van het Westen geconstateerd heeft, maar dat men omtrent de oorzaak van het ontwikkelingsproces en zelfs de wijze waarop dit heeft plaats gehad, en nog heeft, nog maar betrekkelijk weinig weet, zodat het moeilijk zal zijn om een analoge ontwikkeling elders te bewerkstelligen. Er is op het moeilijk gebied der ontwikkelingseconomie dus nog veel, wat moet gebeuren.

Met het oog op het bovenstaande is het dan ook dat ik in de aanvang sprak van een prijzenswaardige keuze van het onderwerp. Immers elke publicatie op dit gebied kan een steentje zijn voor het grote gebouw dat we moeten construeren.

Bezien we nu het doel dat de schrijver zich stelt en de wijze waarop hij zich van zijn taak gekweten heeft. Het doel is vrij vaag, zoals op p. 8 blijkt: “We shall concern ourselves particularly with the problems surrounding the efforts of the underdeveloped countries to encourage their economic growth”.

Ik meen door mijn poging in de aanvang van dit artikel om het probleem der onderontwikkelde gebieden (dat overigens zoals blijkt even goed het probleem der snel ontwikkelde genoemd kan worden) nogal abstract principieel en in wijd verband te stellen, aangetoond te hebben dat een fundamentele en theoretische aanpak nodig is³⁾. Dat hier grote moeilijkheden liggen omdat de huidige economische theorie nog ongeschikt is om de desbetreffende verschijnselen te verklaren zal ook duidelijk zijn. De theoretische economie zal zich bovendien op vele fundamentele economische problemen als het ware opnieuw moeten bezinnen, omdat zij zich met economische fenomenen gaat bezighouden die zich onder geheel

²⁾ Niet te verwarren met „het Oosten” opgevat in beperkt politieke zin als de communistische wereld.

³⁾ Ter voorkoming van misverstand wil ik hier duidelijk naar voren brengen, dat ik geen voorstander ben van uitstel van daadwerkelijk handelen tot een theoretisch juiste oplossing gevonden is. Gaarne breng ik de woorden van Prof. Zijlstra, aangaande dit, in herinnering, die hij, op de laatste jaarvergadering van de Vereniging voor Staathuishoudkunde, Professor Hennipman toevoegde.

andere omstandigheden voordoen, dan die welke men gewend is te veronderstellen. Daarom is veel oorspronkelijk denkwerk hier vereist.

Dit nu is niet wat wij bij Brand aantreffen en dit blijkt al uit zijn doelstelling. Hij staat echter niet alleen in dit opzicht en wanneer ik het als een verwijt voorstel dan is dit slechts een zacht verwijt. Evenmin staat Brand alleen in zijn streven om deelproblemen met nog niet aangepaste economische begrippen te willen onderzoeken. Misschien is dit in verband met het voorgaande dan ook geen nadeel. Met genoegen sluit ik mij ook wat dit betreft aan bij Gunnar Myrdal, die in deze materie een zo bewonderenswaardig stuk werk geleverd heeft, door zijn woorden te citeren: "Fortunately it (most of the literature) is, in the whole, untheoretical in its approach, which is an advantage as long as economic theory is not better adapted to this problems" ⁴⁾.

Brand stelt zich dus het probleem naar mijn smaak te weinig fundamenteel. Wel stelt hij het erg ruim (vglk.: "...concern... with the problems surrounding the efforts..."). De vraag rijst of een dergelijke doelstelling te ruim gekozen is om een vruchtbare benadering mogelijk te maken. In het algemeen zou ik deze vraag ontkennend willen beantwoorden. Immers juist bij een ingewikkeld en nog weinig geanalyseerd vraagstuk als het onderhavige kan een brede aanpak tot een belangrijk synthetiserende visie leiden door het onderkennen van de grote lijnen en het leggen van de voornaamste samenhangen. Brand heeft dit echter zeker niet gedaan; integendeel! Het gehele boek getuigt van een detaillistische en met vele voorbeelden en schier ontelbare citaten doorspekte behandeling van een groot aantal der problemen en probleempjes die weinig genuanceerd worden aangeduid en waarvan het onderling verband zelden gelegd wordt. Een uitvloeisel hiervan is dat het boek meer descriptief en ponerend is dan analyserend. Doordat de indeling (alleen in hoofdstukken, zonder paragrafen!) echter wel in de richting van een analytische aanpak wijst is het geheel een verborkeld samenstel geworden van beschrijvingen, historische en geografische analogieën, meningen van anderen, probleemstellingen, statistische gegevens, etc. Men krijgt daardoor een indruk van verwardheid, oppervlakkigheid en onvoldoende kritisch vermogen.

Ongetwijfeld heeft het feit dat de auteur zich jarenlang op het U.N.O.-secretariaat met deze materie heeft bezig gehouden en hij daardoor uit een ongelooflijk grote

schat van gegevens kon putten hem danig parten gespeeld. Meer denken en minder lezen en bladeren zou misschien tot beter resultaat hebben geleid. Een sprekend voorbeeld hiervan vormt het tweede hoofdstuk. Hierin wordt aan de hand van soms belachelijk aandoende cijfers, waarvan de betrouwbaarheid twijfelachtig is, de zeer algemene conclusie getrokken dat het welvaartsverschil tussen het Oosten en het Westen in de laatste twintig jaar groter is geworden. Cijfermatige opstelling van gegevens schept vaak de gelegenheid om conclusies te trekken, die zonder dat niet mogelijk zijn, maar wanneer men langs andere, simpeler, weg tot een even aanvaardbaar resultaat kan komen moet men er geen gebruik van maken. Zonder rissen cijfers te kennen kan men gerust zeggen, dat de welvaart in de afgelopen twintig jaar in het Westen aanzienlijk en in het Oosten weinig of niet is toegenomen en dat aldus het welvaartsverschil groter is geworden. De cijfers die Brand geeft leiden tot verwarring door hun ongeloofwaardigheid. Voor Indonesië suggereren ze bv. dat de welvaart gemeten naar het inkomen per hoofd in 1954 400 % bedroeg van die in 1938!

Uit het voorgaande blijkt dat ik noch de doelstelling noch de wijze waarop getracht is deze te realiseren uit economisch wetenschappelijk oogpunt erg geslaagd vind. Het lijkt nu misschien of ik het boek daarmee afkeur of zou willen afkraken. Dit is niet het geval. Ik acht het slechts teleurstellend dat iemand, die waarschijnlijk tot beter in staat is niet heeft kunnen of willen komen tot het leveren van een constructieve theoretische bijdrage.

Zeer geslaagd wil ik het boek noemen als ik het beschouw vanuit een gezichtspunt van algemene voorlichting over economische problemen der onderontwikkelde gebieden. We kunnen de schrijver niet dankbaar genoeg zijn voor het met veel vlijt samenstellen van een werk dat zoveel informatie verschaft en zoveel van de moeilijke kwesties terloops, maar vaak duidelijk, aangeeft. Tientallen waardevolle, interessante en ook originele opmerkingen zijn er te vinden en een ieder, ook de niet economisch geschoolde, zal het met vrucht kunnen raadplegen.

Het eerste hoofdstuk, de inleiding, behoort zeker tot het allerbeste. De conclusie daarentegen is, uiteraard zou ik willen zeggen, teleurstellend en overbodig. Terecht wordt op verschillende plaatsen (bv. p. 56 en 208) gewezen op de geringe mate van doordringing van de gelduishouding in de meeste onderontwikkelde gebieden. Dit, veelal onvoldoende beklemtoonde vraagstuk, behoort ongetwijfeld tot één van de belangrijkste i.v.m. de consequenties ten aanzien van de mogelijkheid tot en de effectiviteit van

1) Gunnar Myrdal. Economic theory and underdeveloped regions. London 1957 p. 100.

het voeren van een economische en monetaire politiek door de overheid. De nadruk die op verschillende plaatsen gelegd wordt op bv. de ondernemingsgeest (p. 9 en p. 122 e.v.), de productietechnieken (p. 28), de scholing van arbeid (p. 52), de verbondenheid van het economische met andere problemen (met name ook het bevolkingsprobleem) getuigt van een goed inzicht. Daarom is het juist zo jammer dat dit niet voor een wetenschappelijk bevre-

Van de mogelijkheid tot het maken van een enkele aanvullende opmerking maak ik in het onderstaande gebruik.

Uit mijn probleemstelling van de onderontwikkelde gebieden kan misschien de conclusie getrokken worden, dat het grote welvaartsverschil tussen Oost en West slechts één van de oorzaken van de grote spanningen is en dat wij, omdat we nu eenmaal economen zijn, ons speciaal daarvoor interesseren. Het feit dat in grote delen van de wereld nog miljoenen mensen een zó geringe welvaart hebben, dat hun bestaan, de mogelijkheid om te leven, onmiddellijk en vrijwel voortdurend door gebrek aan voedsel ernstig in gevaar is, maakt dat voor deze gebieden het verschil in welvaart met het Westen niet een, maar de oorzaak is van spanningen, die wellicht ondragelijk kunnen worden. (En wat zal er dan gebeuren?) Voor die streken zal dan ook volgens mij een andere aanpak, in de vorm van materiële steun (indirect maar ook direct), moeten gelden dan voor gebieden die weliswaar zeer arm zijn, maar waar toch het bestaan niet door geregeld en ernstig voedselgebrek bedreigd wordt. Ik haast mij hier aan toe te voegen, dat ik dit voor mij niet baseer op eventuele, dreigende, consequenties, maar op menselijkheid en verbondenheid — en dus verantwoordelijkheid; dit laatste te meer, omdat moeilijk te ontkennen valt, dat een zekere mate van schuldbesef bij het Westen, ten aanzien van vele onderontwikkelde gebieden, op zijn plaats zou zijn.

Indien de ergste nood gelenigd zou zijn, kan men wat de algemene benadering betreft het gehele Oosten over één kam scheren en dan valt m.i. het welvaartsprobleem zeker terug in de positie van een deelprobleem te zijn, net zo goed als andere. Interdisciplinaire bestudering moet dan plaats vinden om tot een **harmonische** oplossing te komen, een oplossing om

digend geheel is aangewend. Een iets grotere diepgang van de schrijver (**de heer Brand** vóór deze dissertatie, **Dr. Brand** door deze dissertatie en **Prof. Dr. Brand** dankzij(?) deze dissertatie) zouden we toch hebben mogen verwachten. Niettemin moeten we hem dankbaar zijn voor zijn arbeid en hopen we dat hij in de toekomst in andere publicaties alsnog aan onze verwachtingen zal beantwoorden.

Y. B. de Wit

de grote spanningen tussen Oost en West te verminderen. Ongetwijfeld zal deze niet geheel bestaan in een aanpassing van het Oosten aan het Westen, maar zal ook in vele opzichten het omgekeerde plaats vinden. Omdat het op zijn minst twijfelachtig is, dat de oorzaak van de verschillen tussen Oost en West primair slechts van economische aard is ¹⁾, mogen we de oplossing niet alleen maar of in de eerste plaats in het economische vlak zien.

In het algemeen wordt in de economische literatuur snelle economische groei zonder meer als de oplossing beschouwd en het probleem wordt daardoor dus impliciet en ten onrechte tot: hoe een snelle economische groei te bewerken. Het artikel van Dr. J. Kaufmann in *De Economist* van februari j.l. is hiervan een voorbeeld. Hij ziet niet een alomvattende oplossing door samenwerking op velerlei wetenschappelijk gebied, maar beschouwt andere wetenschappen als ondergeschikt, en nuttig om bij te dragen in de oplossing van het economische probleem: "Let us briefly make a few illustrative observations on what certain disciplines might contribute to the study of economic development problems." Of dr. Kaufmann het zo **principeel** bedoeld heeft als ik het voorstel weet ik niet, maar is dat niet het geval, dan is dat het juist wat ik hem zou kunnen verwijten. Dat economen hun deelprobleem in de eerste plaats zien is goed, maar dat ze dit als **het** probleem zien is niet juist. Ik vermoed trouwens, afgaande op wat mij hierover bekend is, dat het elke econoom, die als adviseur in een onderontwikkelde gebied werkt, bij het nagaan van de invloed van zijn adviezen op de gang van zaken, pijnlijk duidelijk voor ogen zal staan, dat het economische maar een deelprobleem is.

Y. B.

¹⁾ Tenzij uitgaande van een streng historisch-materialistische beschouwingwijze.

Ontvangen litteratuur

Prof. Mr. J. Valkhoff, De Algemene Maatregel van Bestuur in het Publiekrecht van het Bedrijfsleven. - Tjeenk Willink 1959.

Reeds in een eerdere publicatie kondigde prof. Valkhoff deze brochure aan ¹⁾. De inleiding en het eerste hoofdstuk bevatten de aanmerkelijk uitgewerkte en enigermate omgewerkte stof van een college, gehouden op de Universiteitsdag in 1957.

De Inleiding bestaat uit een beschouwing over de begripsbepaling van de titel van de brochure.

In Hoofdstuk I „Formeel” worden enkele bijzonderheden en merkwaardigheden van formeelstaatsrechtelijke aard besproken. Ter sprake komen het initiatief, de behandeling, de totstandkoming, de wijziging en intrekking en de geldigheidsduur van de Algemene Maatregelen van Bestuur, in het bijzonder als legislatieve produkten en geldingsbron op het gebied van het publiekrecht van het bedrijfsleven. Achtereenvolgens worden de verhouding staat (overheid) — particulier bedrijfsleven

¹⁾ Dit was in de terminologie van prof. O. H. Wawelaar een externe reflectieve ex-ante verwijzingsvoetnoot.

en parlement (wetgever) — Kroon (wetgever) bij de rechtsvorming bezien.

Het tweede en laatste hoofdstuk „Materieel” is gewijd aan de inhoud van de talloze Algemene Maatregelen van Bestuur met algemeen bindende, administratiefrechtelijke voorschriften van overheidswege. Behandeld worden:

- de verplichte inhoud van een AMvB, welke soms bij wet wordt voorgeschreven,
- het bij AMvB regelen van details en bijzondere voorschriften, welke afwijkingen en vrijstellingen van en uitzonderingen op een wettelijke regeling kunnen bevatten,
- de mogelijkheid, dat een AMvB een uitbreiding van wettelijke voorschriften inhoudt,
- overdracht van in de wet gegeven, geregelde of omlinnde bevoegdheden bij of krachtens AMvB,
- dispensatie t.a.v. een wettelijk voorschrift, te regelen bij AMvB,
- het geven van richtlijnen en (algemene) regelen bij AMvB.

Het geheel is, zoals gebruikelijk, rijkelijk voorzien van voorbeelden uit mees-tentijds recente wetten. v. E.

Lijst van geslaagden over de periode 14 maart—8 april 1959

Candidaats-examen

1650	17-3-1959	I. J. Wilkens	1654	24-3-1959	D. Marcus
1651	„	Mej. R. Chabot	1655	„	G. Bresser
1652	„	T. Bakker	1656	„	A. J. D. Blom
1653	„	M. Cohn			

Doctoraal-examen

962	14-3-1959	J. C. P. A. van Esch	964	21-3-1959	A. Hoonakker
963	16-3-1959	J. Gottmer	965	25-3-1959	Mej. S. Weiss

Zojuist verschenen:

Dr. D. HORRINGA,

**LEIDERSCHAP EN ORGANISATIE
IN DE NEDERL. ONDERNEMING**

199 pag., f 16.50

De Academische Boekwinkel

P. H. VERMEULEN n.v.

Grimburgwal 13 t/o 't Binnengasthuis Amsterdam-C.
Tel. 48312 - 41674

P. VELTHUYS Cz.

econ. drs.

Repeteert

Candidaatsexamen:

Sociale en Bedrijfseconomie

Doctoraalexamen:

Bedrijfseconomie

Marnixstraat 290 - Kamer 309 - Amsterdam-W.

Spreekuur: Woensdag 3 tot 4 uur.

Tel. Zaandam (K 2980) 3315, s'avonds en weekend.

Elke morgen àl het nieuws in

de Volkskrant

dus óók elke morgen

alle financiële en economische

BERICHTEN-VERSLAGEN-KOERSLIJSTEN

COMMENTAREN

W. GRADER

Econ. Drs

repeteert

Doctoraal examen:

Sociale en Bedrijfseconomie

ROERSTRAAT 102 hs

TELEFOON 717915

K. DE POUS

ECON. DRS

VEERSTRAAT 8

Amsterdam-Z.

Telefoon 71.55.88

repeteert voor

CANDIDAATS- EN DOCTORAAL-EXAMEN

de onderdelen

SOCIALE ECONOMIE EN BEDRIJFSECONOMIE